

Pentru o cercetare aprofundată a relațiilor româno-maghiare în anii Centenarelor. Alienare, emancipare, coeziune și națiune culturală (I)

Studiul are ca scop evaluarea problematicii româno-maghiare în contextul celebrării celor două centenare, al Marii Uniri și al Tratatului de la Trianon. Cadrul în care se desfășoară relațiile româno-maghiare a suferit în ultimii ani transformări profunde. La nivel larg internațional, există puține schimbări de natura Dreptului, doar atenția acordată minorităților istorice este diluată comparativ cu anii 1990 și începutul anilor 2000. Contextul regional și național este însă substanțial altul. Mai mulți factori au determinat schimbările. Unul este posibilitatea maghiarilor din România de a căpăta cetățenia ungară și de ea a beneficiat un număr important dintre ei. Implicarea economică a Ungariei în Transilvania, prin asistența dată maghiarilor transilvăneni și prin investiții a crescut de la an la an. Contactele maghiarilor cu Budapesta au devenit mai importante decât contactele cu Bucureștiul. O consecință și deci o stare de fapt este creșterea influenței FIDESZ asupra maghiarilor din România. O altă serie de factori a determinat alienarea comunității maghiare în paralel cu emanciparea ei de influența statului român.

Investigațiile existente oferă cel mult o imagine calitativă asupra noilor evoluții. Au fost publicate numeroase scrieri cu ocazia celebrării celor două centenare, însă caracterul lor predominant ideologic oferă puțină valoare epistemică. Noile realități ale problematicii româno-maghiare cer o nouă paradigmă. Cea veche, a „reconcilierii româno-maghiare”, dominantă în anii 1990 și în prima parte a anilor 2000, pare depășită. În această fază a investigației am avut în vedere enunțarea temelor pe care le apreciez drept relevante pentru evoluțiile recente ale problematicii româno-maghiare; circumscrierea „cercetărilor lipsă”, al căror loc se află pe lista proiectelor de cercetare viitoare. Într-o primă parte, m-am oprit asupra temei actorilor relevanți în definirea relațiilor României cu maghiarii din țară și cu Ungaria, cu posibil impact decizional și capacitate de influențare opiniei publice.

În ce privește termenii „alienare” și „emancipare” din titlul studiului, ei sunt folosiți cu referire la câțiva indicatori cu putere explicativă limitată: participare politică, intenții de vot, sensibilitate identitară. Aprofundarea temei cercetate presupune operaționalizarea acestor noțiuni printr-o investigație mai amplă.

I. Actorii. Comunitatea foștilor ofițeri de securitate

Un fenomen foarte vizibil, totuși necercetat sistematic, este continuarea implicării în

---

* Prof. univ., Școala Doctorală de Filozofie, Sociologie și Științe Politice, Universitatea de Vest, Timișoara
E-mail: editor.csi@gmail.com
Manuscris primit la 20 iunie 2020.

propaganda antimaghiară a unor foști ofițeri ai Securității și la 30 de ani de la revoluție.¹ Național-comunismul românesc reconstruise structurile de securizare ale regimului pe câțiva inamici simbolici. Ungaria și minoritatea maghiară erau repere cheie ale acestei politici. La momentul revoluției din decembrie 1989, o parte importantă a aparatului de putere era implicată în acțiuni antimaghiare.² Organele de represiune aveau la dispoziție strategii elaborate de dezinformare și intoxicare, testate de-a lungul anilor, cu privire la pericolul pe care Ungaria și maghiarii transilvăneni l-ar reprezenta pentru siguranța statului român.³ Un procent semnificativ din populația românească fusese îndoctrinată la rândul ei de regim. Influența acestor agenți ai antimaghiarismului pare semnificativă și astăzi, de vreme ce la aniversarea a 10 ani de la apariția revistei *Vitralii. Lumini și umbre*, inițiate în 2009 de fostul colonel de securitate Filip Teodorescu, a participat chiar directorul SRI, Eduard Hellvig.⁴

În ciuda rămânerii agenților de securitate în poziții de putere, căderea regimului

- 1 Reușiseră să preia poziții cheie în stat la începutul anului 1990. Cucerirea pozițiilor de influență a început cu integrarea lor în Direcția Specială de Informații, înființată la 1 februarie 1990, și în Centrul de Informații Externe, a cărui „supraviețuire” a fost anunțată la 8 februarie 1990. În luna martie 1990 a fost înființat Serviciul Român de Informații
- 2 Acțiuni de erodare a identității etno-culturale, reprimarea activiștilor maghiari, schimbarea proporțiilor etnice (vezi în particular situația ceangăilor: Gabriel Andreescu, Smaranda Enache, „Ceangăii din România. În căutarea propriei identități”, *Revista Română de Drepturile Omului*, nr. 22, 2001, pp. 43-56; Medgyesi Emese (ed.), *We Like to Live Here*, Stúdiom, Cluj-Napoca, 2011, pp. 402-425). Ar fi de notat că de abia în 2019, Raportul Voyame privitor la situația drepturilor omului și a libertăților fundamentale în România, cu o importantă componentă privindu-i pe maghiari a devenit disponibil în limba română (Raport prezentat la 18 decembrie 1989 de Dl. J. Voyame). Anterior, o prezentare a Raportului Voyame fusese făcută de Romulus Rusan („O fotografie neretușată. „Raportul Voyame”, un studiu O.N.U. despre violarea drepturilor omului în România”, în „Analele Sighet X Anii 1973-1989. Cronica unui sfârșit de system”, Editor Romulus Rusan, Fundația Academia Civică, 2003).
- 3 Este adevărat că la sfârșitul anilor 1980, Ungaria își manifesta deschis antipatia față de regimul Ceaușescu. Autoritățile de la Budapesta au urmărit cu simpatie revoluția română și atunci când a avut informații utile, le-a furnizat noilor structuri de putere. Ungaria monitoriza stații de transmisii radio secrete ale Securității și a transmis armatei române date în acest sens. Iată declarația din 26 decembrie 1989 a colonelului György Keleti, purtătorul de cuvânt al Ministerului maghiar al Apărării: „Vă pot da știri bune astăzi pe plan militar [...] Astăzi am avut un contact bun cu conducerea militară română. Situația din România s-a îmbunătățit simțitor. Evaluarea noastră este că ieri s-a produs un eveniment de cotitură, și conform informațiilor și analizei noastre, direcția Armatei române a devenit mai decisivă. Aș vrea să spun că s-a înregistrat o slăbire progresivă a Securității. Chiar noi putem vedea acest lucru, pentru că unitățile noastre de radio căutare și localizare din Ungaria au detectat 31 de centre de radio ale Securității care transmiteau acum câteva zile, iar ieri nu mai erau decât 19, iar astăzi doar 5. Chiar noi le-am dat aceste date conducerii Armatei române” (<https://romanianrevolutionofdecember1989.files.wordpress.com/2012/01/image06.jpg>).
- 4 Revista a promovat în detaliu viziunea Securității asupra istoriei sale, inclusiv propaganda ei veche asupra amenințării maghiare. Fostul colonel de Securitate Filip Teodorescu, este cel care a inițiat în anul 2009 publicația căreia i-a fost mult timp director, pusă sub egida Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul Român de Informații (și deci, din Securitate, de vreme ce mulți agenți ai Direcției Securității Statului au devenit angajați ai SRI). La 10 decembrie 2019, actualul director al SRI, Eduard Hellvig, a luat cuvântul pentru a rosti cuvinte de apreciere pentru „opera” foștilor agenți. Ceremonia s-a desfășurat în Sala Bizantină a Cercului Militar. Iată comentariul lui Mircea Morariu pe contributors.ro: „În urmă cu câțiva ani, am fost mirat să aflu că generalul Iulian Vlad a participat la aniversarea SRI. Acreditându-se astfel, fie doar la nivel simbolic, ideea continuității dintre fosta Securitate și SRI. Acum e încă și mai de mirare prezența d-lui Hellvig la aniversarea revistei *Vitralii. Lumini și umbre*. Cu atât mai nepotrivită cu cât respectiva prezență se consumă în luna în care aniversăm, celebrăm, comemorăm, spuneti cum vreți și cum vă place, 30 de ani de la Revoluție” (Mircea Morariu, „O prezență mai mult decât inoportună”, 19 decembrie 2019 - <http://www.contributors.ro/editorial/o-prezen%C8%9Ba-mai-mult-decat-inoportuna/>).

comunist le-a creat o situație dificilă de gestionat: identificarea lor simbolică cu aparatul de represiune al regimului comunist. Pentru a înfrunta această imagine, timp de 30 de ani, fostele cadre au promovat, consecvent, narațiunea alternativă a instituției care salvează România. După plecarea trupelor sovietice și ieșirea din închisori a deținuților politici, rolul Securității ar fi fost să apere țara de dușmanii de dinăuntru și din afară. Principalele amenințări veneau de la Ungaria și URSS. Prima, împreună cu maghiarii autohtoni iredențiști planificau ruperea Transilvaniei. Sovieticii, nemulțumiți de „independența lui Ceaușescu”, doreau să controleze din nou România. Aceasta este „narațiunea salvatoare” a Securității. Ofițerii de informații ar fi fost niște patrioți cu înaltă pregătire și plini de devotament. URSS a dispărut, dar Ungaria și iredențiștii autohtoni au rămas.

Pervertirea imaginarului României post-decembriste a implicat manipularea istoriei despre revoluția română. Marile mișcări de mase care au dus la fuga lui Nicolae Ceaușescu ar fi fost orchestrare de sovietici cu asistența Budapestei. În luna aprilie 2019, Secția Parchetelor Militare a anunțat finalizarea dosarului Revoluției din decembrie 1989. Actul oficial a preluat explicațiile pentru morții revoluției elaborate și larg difuzate vreme de 30 de ani, de către ofițeri de securitate.⁵ La 30 de ani de la evenimentele care au făcut peste o mie de morți și peste trei mii de răniți, principalul aparat de represiune, Securitatea, a fost exonerat.⁶ Cărțile lui Filip Teodorescu, Aurel I. Rogoian, Vasile Mălureanu, Cristian Troncotă, Neagu Cosma, Pavel Coruț, Corvin Lupu și ale colaboratorului lor Alex Mihai Stoenescu, interviurile acelorași din presa scrisă și televiziuni, „produsele” unor informatori ai Securității, precum Ion Cristoiu și Sorin Roșca Stănescu, în sfârșit, activitatea unor „jurnaliști suspect de permeabili față de narațiunile securiste” precum Cornel Mihalache (T.V.R.) și Grigore Cartianu (Adevărul)” au covârșit dezbaterea publică cu ficțiuni în favoarea Securității.⁷

O dificultate pentru scenariul descris mai sus a fost faptul că revoluția română a început cu acțiunea de solidarizare a unor maghiari și români cu László Tőkés, la 15 decembrie 1989.⁸ Ca urmare, eliminarea lui László Tőkés din istoria revoluției române a devenit un element cheie al recuperării simbolice a Securității”. Cu o subtilitate remarcabilă, în timp, revoluția dintre 15-22 decembrie 1989 a devenit „revoluția de la 16-22 decembrie”. „Momentul maghiar” a fost expulzat din istoria ei. Apoi, foștii responsabili ai Direcției Securității Statului de „cazul disidentului László Tőkés” au lansat acuze privitoare la colaborarea acestuia cu două servicii represive: Securitatea română și

5 Secția Parchetelor Militare nu ajunge până acolo să implice „forțe străine”, precum ofițerii de securitate, din cauza imposibilității de a oferi probe. În rest, SPM susține narațiunea foștilor securiști.

6 Conform rechizitoriului, Securitatea ar fi depus armele, trecând în întregime de partea poporului pe 22 decembrie 1989. În ce privește crimele anterioare ale ofițerilor de securitate, din Timișoara și alte localități, acestea nu mai pot fi urmărite întrucât ar exista autoritate de lucru judecat. Apariția victimelor este explicată prin panica și confuzia create de liderii Consiliului Național al Frontului Salvării Naționale care au dus la pierderi umane prin foc fratricid. Componenții „Grupului complotist–dizident” ar fi fost caracterizați prin „totalul lor filosovietism”, începând cu Iliescu Ion (R E C H I Z I T O R I U, Volumul I, Ziuă 05, luna aprilie, anul 2019, p. 38).

7 Vezi în acest sens Andrei Ursu și Roland O. Thomasson în colaborare cu Mădălin Hodor: *Trăgători și mistificatori. Contrarevoluția Securității în decembrie 1989*, Polirom, Iași, 2019, pp. 20-21.

8 În volumul citat, Andrei Ursu, Roland și Mădălin Hodor intitulează un paragraf „Vineri 15 decembrie 1989. Scânteia Revoluției”, afirmând: „Este în general un fapt acceptat de istoriografie că scânteia Revoluției române a constituit-o manifestația de solidaritate a enoriașilor pastorului reformat László Tőkés din Timișoara, în momentul când acesta s-a împotrivit mutării lui forțate din oraș”.

Poliția Politică ungară. 9 Deși contradictorii, ambele conexiuni au fost susținute cu aceeași fermitate. Presa românească s-a dovedit receptivă la astfel de acuzații, și nu doar cea cu rol mercenar. 10 Însă chiar criticile motivate în ce-l privește nu-i puteau submina statutul de „eroul de la care a plecat revoluția”. Marginalizarea sa simbolică este rezultatul unor acțiuni de dezinformare care pot fi urmărite pas cu pas. Președintele Ion Iliescu a dat concetățenilor săi un exemplu deplorabil când a făcut următorul comentariu în cartea *Revoluție și reformă*: „...o poveste este și aceea a pastorului Tőkés (...) Un halou, o aureolă de glorie l-au învăluit însă atunci, fiind propus și receptat ca un fel de factor detonator al evenimentelor de la Timișoara”.¹¹

1.1 Cazul Filip Teodorescu

Un personaj cheie al campaniei anti-Tőkés este Filip Teodorescu, fostul locțiitor al comandantului serviciului de contraspionaj al Securității, responsabil de reprimarea revoluției la Timișoara, devenit „unul din cei mai activi agenți ai dezinformării securiste post-decembriste”.¹² Fusese inculpat în lotul Timișoara pentru „complicitate la infracțiunea de genocid”, dar achitat. Filip Teodorescu, atunci colonel, fusese invitat de Virgil Măgureanu să intre în Serviciul Român de Informații încă din timpul detenției, înainte de a fi început procesul.¹³ După achitare, Filip Teodorescu a fost angajat în noul Serviciu.

În cartea *Un risc asumat*, publicată în anul 1992, Filip Teodorescu a definit scenariul canonic al ofițerilor de securitate pe care îl va relua sistematic, an după an, în numeroasele sale intervenții publice. În 2011, el arăta astfel:

- 9 Radu Portocala și Olivier Weber au lansat chiar la începutul anului 1990 teoria că Securitatea ar fi lansat zvonul evacuării pastorului cu săptămâni înainte de 15 decembrie în scopul declanșării revoluției. Cel mai probabil, ideea fără logică a fost legendată de agenții Securității aflați într-o gravă criză de legitimitate. A fost preluată de ziaristi atrași de spectaculozitatea susținerilor, străini și din țară. (Vezi Radu Portocala și Olivier Weber, “Revelations about a plot”, *Le Point*, Paris, 21 mai 1990, ff 42-49.). *Noua Revistă de Drepturile Omului* nr. 4/2019 conține mai multe texte ale pastorului, trimise în străinătate, care descriu curajul și importanța disidenței sale (<http://www.revistadrepturileomului.ro/ultimul.html>).
- 10 Este adevărat că implicarea lui László Tőkés în viața politică, în disputele interne comunității maghiare și criticile sale aspre la adresa situației din România, nu întotdeauna corecte, i-au creat în mod natural adversari și antipatii. Poate cea mai cunoscută prin inadecvarea sa a fost acuza că în România se practică epurarea etnică. Personalitățile politice române care asumă deschis susținerea lui László Tőkés sunt o excepție (Vezi declarația lui Renate Weber: „Îl susțin pe Tőkés pentru vicepreședinte al PE! Episcopul László Tőkés e propus de grupul popularilor europeni ca vicepreședinte al Parlamentului European. Este susținut de delegația Ungariei în PPE și pot confirma că de când sunt în PE am remarcat că domnul Tőkés se bucura de un respect formidabil din partea delegației Ungariei. Propunerea este deja agreată de tot grupul său politic, așa că are foarte mari șanse să fie ales. Personal voi vota în favoarea lui” („Renate Weber îl sustine pe Tokes pentru functia de vicepresedinte al PE”, 11 iunie 2010 - <http://www.ziare.com/laszlo-tokes/stiri-laszlo-tokes/renate-weber-il-sustine-pe-tokes-pentru-functia-de-vicepresedinte-al-pe-1021404>).
- 11 Ion Iliescu, *Revoluție și reformă*, Editura Enciclopedică, București, 1994. Pe acest subiect, vezi și Gabriel Andreescu, „*Tőkés László*”, în *România versus România, Editura Clavis, București, 1996, pp. 95-98*.
- 12 Calificarea aparține lui Andrei Ursu, Roland O. Thomasson, Mădălin Hodor, op.cit. Filip Teodorescu se ocupase, în timpul revoluției, și de inițierea „acțiunilor cu caracter provocator puse pe seama maselor”, comandate de Iulian Vlad pentru a legitima folosirea armelor (Dosarul “Coman și alții” al procesului “Lotul Timișoara”, volumul 19, f. 403).
- 13 Marius Mîoc, „Cum a fost achitat colonelul Filip Teodorescu în procesul Revoluției de la Timișoara, iunie 10, 2019 - <https://mariusmioc.wordpress.com/tag/procesul-celor-25/>.

Producerea schimbării [din decembrie 1989] a fost stimulată de acțiuni concertate ale serviciilor de informații din Vest și din Est, care au angrenat toate mijloacele de propagandă la îndemână pentru a stimula nemulțumirea justificată a populației din România și a o folosi ca masă de manevră. Concomitent, au fost infiltrați, ilegal, instigatori, special pregătiți și dotați, inclusiv cu arme de foc, dar și aparținători ai serviciilor de informații interesate. Prezența celor aproximativ 20.000 de „turiști» sovietici și a miilor de „refugiați” români returnați legal sau ilegal României, după ce fuseseră pregătiți și instruiți în lagăre speciale din Ungaria, au constituit forțele de șoc autoare ale producerii dezordinii, pusă apoi în sarcina demonstranților români din uzinele timișorene. Din nefericire pentru români puterea, îndeosebi cea militară, a fost acaparată de personaje bine cunoscute ca fiind în slujba sovieticilor, nume cunoscute astăzi de toți românii. Ei au impus comiterea unui adevărat masacru”.¹⁴

Campania de dezinformare a fostului loctiitor al comandantului serviciului de contraspionaj a acordat o atenție specială lui Tőkés. El susține în cartea amintită că făcuse lui Nicolae Ceaușescu propunerea de a-l trimite pe pastor în judecată, dar liderul comunist a refuzat.¹⁵ Din arhiva aflată în custodia SRI, la care Filip Teodorescu a avut permanent acces, au fost trimise presei file care puteau fi interpretate eronat, sau tratate premeditat, drept dovezi ale dublei colaborări a lui Tőkés, cu Securitatea maghiară și cu cea românească.¹⁶

Filip Teodorescu a folosit televiziunea Antena 3, deținută de Dan Voiculescu, un alt om al Securității, pentru a repeta mesajul. În 2008, enunța:

Să fie foarte clar: Securitatea se ocupa de László Tőkés pentru ca era agent al serviciilor secrete maghiare. Dovedit! Era urmărit de Unitatea „anti – KGB”, 110, destinată spionajului din „țările frațești”. Un trădător!”¹⁷

Ca urmare a declarației din luna septembrie 2014, făcute la Antena 3, că pastorul a lucrat pentru serviciile secrete ungare care-l plăteau, susținută de ceilalți participanți la emisiune - Ioan Talpeș, fost director al Serviciului de Informații Externe, și moderatorul emisiunii, Mihai Gâdea -, László Tőkés a deschis un nou proces de calomnie. Curtea de Apel București a decis la 6 decembrie 2019 că la emisiunea Antenei 3 a fost într-adevăr calomniat.¹⁸

14 Ion Măldărescu, „Filip Teodorescu – « Un risc asumat »”, *Revista ART-EMIS*, 6 Decembrie 2011 - <https://www.art-emis.ro/jurnalistica/filip-teodorescu-un-risc-asumat/>.

15 Filip Teodorescu, *Un risc asumat*, Editura Viitorul Românesc, București 1992, p. 46.

16 În acel moment, opinia publică nu avea acces la arhiva fostei Securități. Filele făcute publice erau o hârtie cu rol de chitanță semnată de László Tőkés, pentru o sumă de bani de la reformații din Ungaria drept ajutor pentru biserica reformată pe care o păstora el și declarații de anchetă. Corespondenta agenției Associated Press de la București, Alison Mutler, a preluat aceste materiale al căror sens nu le înțelegea și a promovat teza dublei colaborări în Occident. László Tőkés a deschis un proces de calomnie pe care l-a pierdut printr-o decizie finală în anul 2001.

17 Antena 3, 9 noiembrie 2008.

18 „Fost șef al contraspionajului, dezvăluiri despre agentul secret Laszlo Tokes”, 14 septembrie 2014 - <http://www.antena3.ro/romania/fost-sef-al-contraspionajului-dezvaluiri-despre-agentul-secret-laszlo-tokes-266910.html>. Decizia favorabilă lui László Tőkés de la Curtea de Apel din București (cu drept de recurs), este publicată în acest număr al NRDO.

1.2 Alți foști ofițeri de securitate care continuă propaganda antimaghiară

Lista promotorilor ideii unei Securități patriotice dedicate intereselor statului român, care renunțase la dimensiunea represivă, chiar dacă ne oprim doar la cei foarte activi, este lungă. Urmărind cronologic activitatea lor publicistică, îl amintesc Pavel Coruț, fost șef Birou Contrainformații în Direcția Contrainformații Militare, devenit prolific autor după revoluție și ziarist. În cartea publicată în anul 1993, *Să te naști sub steaua noastră!*, a luat un interviu generalului Ștefan Gușe, găsit vinovat pentru vărsarea de sânge de la Timișoara, prezentat drept „omul care a salvat România”.¹⁹ Întreaga carte „se înscrie printre încercările, deja banalizate, de prezentare a oamenilor mânjiți cu sânge românesc în decembrie 1989 drept eroi ai neamului”,²⁰ dedicați luptei împotriva forțelor externe interesate în dezmembrarea României.

Neagu Cosma a fost general de securitate, comandant al Direcției a III-a de Contraspionaj a Securității, fost comandant al Școlii de ofițeri de Securitate de la Băneasa, trecut în rezervă pe motive de vârstă (născut în 1925), pus în poziția de președinte executiv al Automobil Clubului Român, reactivat în SRI de către directorul Virgil Măgureanu ca șef al Serviciului de Inspecții și consilier al directorului. În volumul său *Securitatea, poliția politică, dosare, informatori*, publicat în anul 1998, Neagu Cosma vorbește despre „întregul complot în care sovieticii și ungurii au jucat fiecare un rolșor, ori rolul principal în aprinderea scânteii”.²¹ Tókéș ar fi fost „agentul serviciilor speciale maghiare”, căruia i s-ar fi încredințat „un rol de prim plan în jocul de-a revizionismul și iredentismul ungar”.²²

***

Aurel I. Rogojan, astăzi general în retragere, este unul dintre cei mai prolifici purtători de cuvânt ai vechii elite a DSS. A fost șeful de cabinet al lui Iulian Vlad, a intrat în SRI, unde a lucrat până în anul 2004. Printre altele, a reprezentat instituția în Comisia SRI-CNSAS de deklasificare a documentelor care urmau să ajungă la Consiliul Național pentru Studierea Arhivei Securității. Este și autorul cărții de dialog, în stilistica „mărturiilor”, cu fostul șef al DSS, Iulian Vlad.²³ Tezele ofițerului acoperă un model standard, reluat carte după carte și regăsit la ceilalți „scriitori” ai grupului de foști securiști. Stilistica și detaliile pot diferi de la autor la autor, însă viziunea generală asupra evenimentelor, nu. Volumul lui Rogojan publicat în anul 2009, *1989. Dintr-o iarnă la alta. România în resorturile secrete ale istoriei*, sintetizează ideile de fond pe care le vom regăsi răspândite în literatura foștilor ofițeri de securitate.²⁴

19 Pavel Coruț, *Să te naști sub steaua noastră!*, Editura Miracol Gemenii, București, 1993.

20 Marius Mioc, „Un interviu al generalului Gușe”, *România Liberă*, 7 decembrie 1993 - <https://mariusmioc.wordpress.com/2009/03/03/un-interviu-al-generalului-guse/>.

21 Neagu Cosma, *Securitatea, poliția politică, dosare, informatori*, Globus, 1998, p. 26.

22 Idem., p. 62.

23 Aurel I. Rogojan, *Iulian N. Vlad - Confesiuni pentru istorie*, Ed. Proema, București 2017.

24 Aurel I. Rogojan, *1989. Dintr-o iarnă la alta. România în resorturile secrete ale istoriei*, Ed. Proema, București 2009; *Fereastra serviciilor secrete. România în jocul strategiilor globale*, Compania, București, 2011; *Factorul intern - România în spirala conspirațiilor*, Compania, București, 2016; Aurel I. Rogojan, Dan Andronic, *Puterea umbrei - General brg. (r) Aurel I. Rogojan față în față cu Dan Andronic*, Ed. Proema, București 2019.

Citim în volumul lui Rogoian că încă din luna septembrie 1989, serviciile de informații române ar fi fost informate de acțiuni ale Ungariei menite să destabilizeze situația politică internă din România, cu accent pe Transilvania. Se planificaseră demonstrații și incidente la graniță care să degereze într-un conflict militar. Planurile ar fi fost pregătite cu știrea Moscovei și a Vienei. În luna noiembrie 1989, era deja preconizată crearea nemulțumirilor și incitărilor în mediul. László Tőkés este prezentat drept pilonul de rezistență și vârful de lance al incitărilor la violență. Rogoian reia acuzele împotriva pastorului reformat enunțate de hărțuitorii acestuia de altădată: primirea unor bani și trădarea. În luna decembrie, Președintele Franței ar fi anunțat existența unor divergențe între Ungaria și România cu privire la Transilvania, dorind să participe, alături de URSS, la găsirea unui nou echilibru în Europa.

Mediile emigrației maghiare din Occident și cercurile guvernamentale din Budapesta cereau, afirmă Rogoian, reanalizarea în forurile internaționale a statutului actual al Transilvaniei. Urmând terenul bătătorit al mistificatorilor, Rogoian conectează autonomia regională de integrarea Transilvaniei într-o federație ori întemeierea unui stat independent, Ardealul. Având ca țintă posibila dezlipire a Transilvaniei, Ungaria se implică fără reținere în acțiuni de destabilizare a statului român.

Rogoian aduce periodic în discuție întâlnirea din luna iunie 1989 dintre membri ai exilului românesc și liderii Opoziției din Ungaria pentru a comemora victimele revoluției maghiare din 1956. O prezintă drept rezultatul unei înțelegeri sovieto-maghiare, iar despre declarația comună adoptată atunci susține că încuraja pretențiile teritoriale ale Ungariei. Pentru cineva care cunoaște faptele, toate cele enumerate de Rogoian reprezintă o suită de fantezii.²⁵ Pentru mulți cititori, ele pot părea consistente.

***

În anul 1987, Marian Ureche a ocupat poziția de adjunct de Direcție în DSS, cu grad de locotenent-colonel. A avut responsabilități și în Operațiunea „Eterul”, de contracarare și neutralizare a posturilor de radio străine „dușmănoase”. Încadrat în SRI, unde va căpăta gradul de general, Marian Ureche va fi numit în 2001, Șef al serviciului de informații al Ministerului Justiției – poziție pe care a ocupat-o până în 2003.²⁶ O carte pe care a

25 Aurel I. Rogoian, 1989. *Dintr-o iarnă la alta*, p.46-48. Un „model” este comentariul lui Rogoian privitor la Declarația de la Budapesta, semnată la 16 iunie 1989. Semnatarul s-au pronunțat ferm împotriva revizuirii frontierelor. Citez pasajul: „Regimurile comuniste și în special politica dusă de dictatura Ceaușescu au creat o situație de criză care împiedică comunicarea dintre români și maghiari. Dialogul început astăzi între noi dorește să învingă aceste piedici și să stabilească bazele unor relații normale între cele două națiuni care s-au format în același spațiu geografic. Dată fiind configurația hărții etnice, soluționarea conflictului *nu poate veni, în nici un caz, din revizuirea frontierelor* (subl.m), ci din schimbarea rolului lor în sensul liberei circulații a persoanelor, a informațiilor și ideilor, în conformitate cu acordurile de la Helsinki”.

26 Cea care l-a numit în fruntea SIPA a fost Rodica Stănoiu, fostă colaboratoare a Securității, ajunsă ministru al Justiției. Cariera lui Marian Ureche include multe capitole sordide: presiunile asupra lui Ioan Petru Culianu, responsabilitatea pentru condamnarea la închisoare a cel puțin 28 de persoane care ascultau postul de radio Europa Liberă, iar după 1990, coordonarea, infiltrarea și compromiterea manifestațiilor antiguvernamentale organizate de Opoziție, inginerii financiare precum falimentarea ARGIROM, controlul politic al magistraților (Alex Miclovan, „Profil de bestie a Securității: generalul Marian Ureche, torționarul lui Ioan Petru Culianu, îndopat cu o pensie specială astronomică! Cum a ajuns Ureche șeful poliției politice a PSD”, Podul Memoriei, 6 ianuarie,

publicat-o în anul 2019 își transmite mesajul șovin chiar din titlu: Serviciul de Informații al Justiției dezvăluit din interior. Corupția la nivel înalt: masa de manevră a Rusiei și Ungariei. Ureche îl citează des pe Aurel I. Rogojan, dar are și contribuții „originale”.

Marian Ureche susține existența unor tentative de implicare a unor cetățeni români în acțiuni de spionaj, chiar infiltrarea structurilor de informații, la nivel central și teritorial, agresiuni informaționale la adresa României care defăimează realitățile politice interne privind minoritățile, activități de contestare a Tratatului de la Trianon, a celui de la Paris și de revizuire a frontierei Ungariei cu România, mobilizarea lobby-ului occidental pentru izolarea României pe plan politic extern, subminarea Transilvaniei și cucerirea ei economică. În lista acțiunilor proscrie sunt puse și practici curente precum înființarea de universități maghiare, sau a unor filiale, în România. Fostul agent cu multe funcții de decizie tratează viața maghiarilor dintr-o perspectivă pur ceaușistă.²⁷

***

În cadrul Direcției I-a a Departamentului Securității Statului, Vasile Mălureanu s-a ocupat de supravegherea și de controlul oamenilor de cultură. Imediat după înființarea Serviciului, a fost angajat în SRI, de unde s-a retras cu rang de general. Este un activ propagandist al ideii unei implicări sovietice la revoluție.²⁸ În volumul *Cultura și elitele române sub comunism, din perspectiva Securității (1964-1989)*, acordă mai multe pasaje minorității maghiare.²⁹ Citez una:

...consider că principala cauză [pentru opoziția pe criterii etnice care a prins contur spre sfârșitul anilor '70 aproape exclusiv în rândul minorității maghiare] o reprezintă impulsurile externe în contextul recrudescenței naționalism-iredentismului și revizionismului maghiar atât la nivelul cercurilor oficiale de la Budapesta, cât mai ales la cel al organizațiilor emigrației specifice din Occident. Un rol deosebit în strategiile naționalist-iredentiste și revizioniste maghiare l-a avut Serviciul de Informații al R.P. Ungare, care dispunea de o rețea puternică de informatori pe teritoriul României, bine plasați în toate celulele vieții sociale și politice, la care se adăuga „o armată de emisari” care reprezenta, de asemenea, o agentură bine organizată și instruită.³⁰

Mălureanu se referă la László Tókéș când prezintă revista *Ellenpontok* drept parte a Biroului de Presă pentru Transilvania, „o mișcare clandestină a revizionismului maghiar în România” care a activat în anii '80, „o rețea conspirativă care, sub pretextul culegerii de informații despre lipsa de drepturi și deznaționalizarea practică de regimul de la București, acționa pentru « redeșteptarea spiritului maghiar », pentru ca populația maghiară

2020).

27 Marian Ureche, *Serviciul de Informații al Justiției dezvăluit din interior. Corupția la nivel înalt: masa de manevră a Rusiei și Ungariei*, MARA BOOKS & PUBLISHING, București, 2019, Vol. 2, pp. 283- p. 284.

28 Vezi „Generalul SRI (r) Vasile Mălureanu: Securitatea a stricat jocul de la MAPN” - https://www.youtube.com/watch?v=Ni_X5FgD8uE.

29 Vasile Mălureanu, *Cultura și elitele române sub comunism, din perspectiva Securității (1964-1989)*, Rao, București, 2019. Volumul a fost lansat pe 22 ianuarie 2020 la Fundația „Nicolae Titulescu”, condusă de Adrian Năstase, în fața unei audiențe numeroase, care a aplaudat repetat.

30 Idem,

din România să-și ceară autodeterminarea”. Spre deosebire de poetul Szocs Gheza, care a plecat în Elveția și alți „membri ai rețelei” care s-au stabilit în Ungaria, László Tókéș a rămas în țară, fiind mutat într-o altă parohie reformată, la Timișoara”.³¹

Toți autorii dezinformărilor antimaghiare enumerați anterior sunt și publiciști: scriu articole, dau interviuri, vorbesc pe posturi de radio și televiziune. Acestei interfețe publice i se adaugă interfața cu structurile decizionale, începând cu serviciile de informații, în care majoritatea a lucrat.

II. Actori. Academia Română

Ultimii 60 de ani, istoricii români au avut un loc bine plasat în promovarea discursului antimaghiar și anti-ungar. În absența național-comunismului, aceștia ar fi evaluat ca peste mai tot în Europa, de la un discurs etno-fundaționist la unul profesional obiectivizator.³²

O factor perturbator în dezbateră publică a contenciosului româno-ungar privind Transilvania este dominanța istoricilor care au servit vechiul regim în Academia Română, instituție cu putere simbolică. Aceștia s-au mobilizat în pregătirea Anului Centenar, care începea la 1 Decembrie 2018, pentru a-i da un accent antimaghiar.

La 8 februarie 2017, Academia Română a publicat Apelul cu titlu grandilocvent: „IDENTITATE, SUVERANITATE ȘI UNITATE NAȚIONALĂ. Apelul unor academicieni români Către Poporul Român, Către instituțiile Statului Român”. Prin el, academicienii își arătau îngrijorarea față de „alarmantele încercări de erodare a identității, suveranității și unității naționale a României”, a „rescrierii tendențioase, lacunare sau chiar mistificatoare a istoriei” și a „denigrării simbolurilor naționale”. Ei vorbeau despre „încercările recurente de « regionalizare » a României” și față de apariția unor „enclave autonome pe baze etnice” și cereau instituțiilor de autoritate ale Statului român să ia măsuri severe împotriva lor.³³ În context, cuvântul „regionalizare” trimite la cererile maghiare de creare a unui teritoriu autonom cu statut special, Ținutul Secuiesc, iar sintagma „enclave autonome” se referă la cele două județe, Harghita și Covasna, unde maghiarii sunt puternic majoritari.³⁴

31 Idem, pp. 160-161.

32 Desigur, fenomenul manipulării istorice fondată pe exhibarea „inamicilor” nu este specific național-comunismului românesc. Sub ochii noștri, regimul Putin rescrie istoria în funcție de politica sa internă și externă. Asemănător până la un punct cazului rusesc este faptul că evoluția istoriografiei în problematica vecinătăților naționale este marcată în România, și după 1990, de continuitatea cu fostul regim. Diferența rezultă din transformarea Federației Ruse într-o autocrație, în timp ce România este o autentică democrație – chiar dacă plină de rebuturi – unde un istoric cu autoritate publică primește o distincție de la președintele Ungariei. În luna ianuarie 2020, Istoricul Lucian Boia a fost decorat de președintele Ungariei, János Áder, cu titlul „Crucea de cavaler a Ordinului de Merit al Ungariei” „în semn de recunoaștere a activității deosebite desfășurate ca istoric, precum și a întregii opere prin care contribuie în mod semnificativ la îmbunătățirea relațiilor dintre poporul maghiar și român”. („Istoricul român Lucian Boia a fost decorat cu Crucea de cavaler a Ordinului de Merit al Ungariei”, 2020. 01. 21 - https://hirado.hu/2020/01/21/istoricul-roman-lucian-boia-a-fost-decorat-cu-crucea-de-cavaler-a-ordinului-de-merit-al-ungariei/?fbclid=IwAR1NEV5yBi7LbMRg1K4GB8HjtWi9pJd-81_Ono7shF-dXGIn-txzQyerejM#).

33 IDENTITATE, SUVERANITATE ȘI UNITATE NAȚIONALĂ. Apelul unor academicieni români Către Poporul Român, Către instituțiile Statului Român - <https://image.stirileprotv.ro/media/document/61865250.pdf>

34 Comunicatul Biroului Prezidiului Academiei Române, dat publicității la 4 iunie 2020, cu titlul „Tratatul de la Trianon după un secol”, este mai curând explicativ („Tratatul cu Ungaria a consfințit formarea unor state independente ori întregirea altora, între statele întregite, aflat și România”) și legitimator. „Decizia românilor de

În fruntea celor peste 100 de academicieni care au semnat acest apel antimaghiar și antieuropean, se află rectorul Universității Babeș-Bolyai, Ioan Aurel Pop, istoric, ales președinte al Academiei în anul 2018.

Înainte de anul 1989, Ioan Aurel Pop a publicat în străinătate articole despre Transilvania în care propaga tezele oficiale. A fost lider al organizației Uniunii Asociațiilor Studențești Comuniști din România pe universitatea Babeș-Bolyai. Ulterior, a ocupat funcții „sensibile”, care coincideau cu mandatele forțelor politice legate de vechiul regim. În perioada coaliției naționaliste numită „patrulaterul roșu”, anii 1994-1995, Pop a fost numit director al Centrului Cultural Român din New York. Sub guvernarea lui Adrian Năstase, în 2003, a ocupat funcția de director al Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția. Un document din Arhiva Securității în care Pop apare drept colaborator al „Brigăzii Antiemigrație” a fost făcut public în anul 2018, după alegerea istoricului ca președintele Academiei, de un cercetător al Consiliului Național de Studiu al Arhivei Securității. „Brigada Antiemigrație” făcea parte din Centrala de Informații Externe și se ocupa cu contracararea acțiunilor ostile Republicii Socialiste România desfășurate de „centrele de propagandă din străinătate”.³⁵

2.1 Istoricii. Testul Transilvaniei

Important prin poziția sa actuală, Ioan Aurel Pop rămâne totuși un marginal în raport cu seria istoricilor de prestigiu care au servit regimul național-comunist legitimând politica lui față de maghiari, față de Transilvania și față de Ungaria. Între ei se află Dinu C. Giurescu, istoric respectat, cu o frumoasă carieră universitară, devenit membru al Academiei Române în 2001, membru în Consiliul Științific al Institutului Revoluției Române, vicepreședinte al Academiei Române.

Dinu C. Giurescu a început conclucrarea cu Securitatea din 1964, când a primit sarcina pătrunderii în arhivele de stat din Viena. Ca oricărui colaborator, i se cerea să informeze asupra unor persoane active politic din străinătate.³⁶ Ca oricărui istoric devenit informator, i se dădeau sarcini de promovare a poziției oficiale a PCR în problematica maghiară. Un

unire a Transilvaniei cu România s-a făcut pe baza aplicării principiului dreptului popoarelor la autodeterminare, recunoscut de comunitatea internațională, în urma inițiativei președintelui american Woodrow Wilson”. În raport cu alte mesaje „aniversare”, comunicatul de Ziua Trianonului este chiar conciliator: „Astfel, poporul român, fără să se bucure de tristețea nimănui, este liber să-și celebreze împlinirea sa istorică, recunoașterea dreptății sale alături de dreptatea altor popoare din vecinătate, angajate astăzi în construirea noii Europe unite, români și străini, care au edificat România modernă, unită prin voința poporului român” (<https://acad.ro/mediaAR/com2020/doc/c0604-Tratatul-dela-Trianon.pdf>).

35 Mădălin Hodor, „Ioan Aurel Pop, Cornel Nistorescu și Dorel Abraham, pe lista colaboratorilor Securității”, *Revista 22*, 12.04.2018 - <https://revista22.ro/dosar/ioan-aurel-pop-cornel-nistorescu-si-dorel-abraham-pe-lista-colaboratorilor-securitii>.

36 Vezi printre altele Raportul Direcției a III-a din 27 august 1981: „Se preconizează efectuarea unor contacte cu Mihnea Berindei, Paul Stahl, P.S. Năsturel și Matei Cazacu, foști cetățeni români în prezent stabiliți la Paris, care au creat un « Comitet român de istorie » a cărei existență a fost semnalată de postul de radio ”Europa Liberă”. În discuțiile cu aceștia va aborda problematica acestui comitet, scopurile pe care le are, membrii lui și conținutul ideilor care vor fi dezbătute. [...] Mai mult ca sigur, în discuțiile pe care ”Darius” le va avea cu cetățeni străini vor surveni întrebări privind situația din Polonia și influența acestor stări de lucruri asupra României; situația agro-alimentară; situația lui Leonte Răutu etc. Răspunsurile vor fi [...] în conformitate cu precizările din documentele de partid (Idem., f. 261)

singur exemplu: Raportul din 27 august 1981 al Direcției a III-a (Departamentul Securității Statului) transmitea că Dinu C. Giurescu (nume de cod ”Darius”) urma să călătorească în Anglia ca invitat al Centrului Marea Britanie-Europa. Direcția i-a cerut „să exprime nemulțumirea față de articolele critice provenind de la cercuri interesate care prezintă în mod deformat istoria noastră, în special Transilvania”.³⁷

După revoluție, Dinu C. Giurescu a avut și o ciudată carieră politică. În anul 2012, a fost ales deputat pe lista Partidului Conservator, înființat și finanțat de unul din oamenii de afaceri ai Securității, Dan Voiculescu, amintit anterior în conexiune cu Filip Teodorescu. intrat în colegiul de redacție al revistei *Vîtralii. Lumini și umbre*, publicație a foștilor ofițeri de securitate. A adus public elogii fostului șef al Securității, Iulian Vlad, și fostului șef de cabinet al acestui, Aurel. I. Rogoian. În anul 2013, s-au descoperit detaliile colaborării lui cu Securitatea. A semnat desigur Apelul academicienilor din 8 februarie 2017 „Către Poporul Român”.

Un alt semnatar al Apelului a fost Dan Berindei, ales președintele Secției de Științe Istorice și Arheologie al Academiei Române și apoi, președintele ei de onoare. Dan Berindei era cunoscut ca om al regimului Ceaușescu, istoric trimis la conferințele internaționale să reprezinte pe istoricii români în străinătate. Aici citea și studiile colegilor săi din țară invitați să participe dar care nu primeau viză – spre uimirea occidentalilor, uneori susținea 7-8 studii. Berindei a avut dosar de informator, a dat un angajament de colaborare în urma unui șantaj. Totuși, el nu a oferit ofițerilor nicio informare ostilă colegilor săi. A acceptat însă să susțină politica naționalistă a regimului care, până la un punct, rima cu sensibilitatea proprie. Citez trei note din dosarul său personal (de informator):

Nota din 3 martie 1964

În istoriografia maghiară – chiar și cea marxist-leninistă – se constată în anii din urmă anumite tendințe care par să indice dorințe revizioniste. În 1960, în volumul pregătit de comitetul național al istoricilor din R.P.U. pentru congresul internațional de istorie de la Sockholm intitulat *Éudes historiques* – există un material în care se susține că românii au venit în Transilvania după sași și că înmulțirea lor s-ar datora faptului că sunt mari consumatori de produse lactate de la oi! Includerea acestui material într-un volum oficial este semnificativă, fiind o subtilă susținere a tezei nomadismului poporului român, deci a lipsei de continuitate pe teritoriul Transilvaniei.³⁸

Nota din 18 mai 1964 despre „lucrarea dată spre referire [care] cercetează problema pătrunderii și existenței celților pe teritoriul răsăritean al Ungariei de astăzi și în Transilvania”.

Lucrarea este centrată în special pe secolele IV-I înaintea erei noastre. Autorul are tendința de a vorbi de « patrie » și de « bazinul Carpatic », deci incluzând în noțiunea de patrie maghiară Transilvania. Dacă această tendință apare mai voalată, îmi schimb îmi pare mai periculoasă o teză pe care o sugerează lectura întregii cărți: autorul analizează problema celtă în baza unei bogate documentații – neglijând existența populației băștinașe geto-dace. În schimb, el

37 Idem., f. 260v.

38 Arhiva CNSAS, Dosar privind Berindei Dan (agentul „Băleanu”), R 144461, f. 132.

vorbește pe larg de contactele celților cu ilirii, sciții și germanii.³⁹

Nota din 12.12.1968:

Sursa a avut o discuție cu Hans Hartle, sas din Transilvania, adjunct al directorului Institutului sud-est european din Munchen. În cursul convorbirii, Hartl a mai relevat conținutul unei convorbiri avute cu redactorul șef al revistei Ministerului de Externe al Ungariei. Acesta a declarat că „fidelitatea Ungariei față de URSS se explică prin: dorința de a fi lăsată să facă reforma economică și speranța ascunsă că această politică va face să i se dea Transilvania”. Unii istorici maghiari au cerut ca Institutul să dea publicității unele cifre statistice prin care cifrele populației maghiare din Transilvania erau exagerate.⁴⁰

Dezacordurile între istorici fac parte din firescul profesiei. Dan Berindei avea toate motivele să fie, ca istoric, nemulțumit de explicația că natalitatea românilor ar fi mare întrucât sunt mari consumatori de produse lactate de la oi, ori de neglijarea prezenței băștinașilor geto-daci. Însă transformarea acestor subiecte tehnice într-o temă securisto-istorică avea să influențeze fatal comportamentul istoricilor și statutul disciplinei înainte și după anul 1990.

2.2 Securitatea, activă în construcția Istoriei

Un lucru care se știe mai puțin este faptul că Securitatea nu era un simplu instrument de aplicare a politicii PCR în chestiunile naționale. Documentele din Arhiva Securității arată activismul instituției privitor la atitudinea față de maghiari, față de Ungaria și față de „problema Transilvană”. Dosarul SIE 5082 din care am citat mai sus, privindu-l pe Dinu C. Giurescu conține informații interesante și despre tatăl său, profesorul universitar Constantin C. Giurescu, căruia Securitatea i-a dat sarcini precise pe linie istoriografică.

Tema Transilvaniei va fi o constantă a contribuțiilor lui Constantin C. Giurescu pe tot parcursul colaborării. O notă olografă a istoricului din 15 septembrie 1964, despre profesorul universitar Peter Sugar din Seattle (SUA), atrăgea ofițerului de legătură atenția că „Nu e bine să-l lăsăm a fi cooptat de unguri, ceea ce s-ar putea întâmpla, date fiind manifestările din timpul șederii lui recente la Budapesta”.⁴¹

Un raport din 29 martie 1965 afirmă despre Constantin Dinu C. Giurescu că „sprijină în mod activ munca organelor noastre” și ca urmare, propunea ca istoricul să participe la Sesiunea din 1965 a Societății Europa de Sud-Est ținută la din Munchen, căci „atât cunoștințele sale vechi, cât și cele nou create ar putea fi determinate, prin el, să scrie în favoarea țării noastre, înțelegând prin aceasta combaterea tezilor iredentiste maghiare precum și a altor calomnii care se debitează cu privire la trecutul poporului nostru”.⁴²

Citez din Raportul din 16.02.1965 privind lucrarea profesorului „Transilvania în istoria poporului român”:

Ca urmare a indicației și ordinelor date de conducerea ministerului [de Interne], de a se

39 Idem, f. 125.

40 Idem, f. 225.

41 Arhiva CNSAS, Dosar SIE 5082, vol. 1, f. 80

42 Idem, f. 85.

publica o lucrare de istorie, cu caracter științific, privind primatul și continuitatea elementului românesc în Transilvania, organele noastre au dat sarcină Prof. univ. Constantin C. Giurescu să întocmească o tematică a acestei lucrări.⁴³

Constantin C. Giurescu a propus tematica, ea a fost aprobată de conducerea ministerului, urmând ca după redactare, „lucrarea să fie supusă regulilor ce se cer în instituțiile competente”, iar organele de securitate „să vegheze să nu i se facă greutăți”.⁴⁴ Istoricul a terminat redactarea lucrării la 19.06.1964, a predat-o „organelor noastre”, exemplarul a fost înaintat conducerii Direcției Generale, iar după o perioadă de timp s-a primit ordin ca lucrarea să fie tipărită. Cum publicarea nu a fost imediată, ofițerul care-l controla Constantin C. Giurescu a înaintat un raport la rândul plin de semnificație:

Raportăm!

În ultimul timp activitatea cercurilor reacționare maghiare, sprijinită de autoritățile de la Budapesta, se intensifică pe tema așa-zisei probleme a Transilvaniei.

Acestea publică o serie de materiale în presă, înaintează memorii, editează lucrări, prin care caută să convingă opinia publică că Transilvania aparține Ungariei și că populația maghiară din Transilvania este persecutată de către autoritățile românești. Agitațiile acestea au sprijinul și altor cercuri politice interesate. În această situație considerăm oportună publicarea lucrării Prof. Univ. Constantin C. Giurescu, și pentru a fi cunoscută de opinia publică și de fugarii români, apreciem că ar fi bine ca lucrarea să fie tipărită de Editura « Meridiane » în limba română, franceză, germană și engleză. [...] rugăm a se interveni la C.C. al P.M.R. pentru ca această lucrare să fie studiată și să capete bunul de tipar în primul semestru al anului 1965. Col. Todiriu Ismail.⁴⁵

Directorul Editurii „Meridiane”, tov. Blaga, primise dispoziție de la Secția de propagandă a C.C. al P.M.R. (tov. Părăluță) să mai amâne tipărirea lucrării, „mai ales că e scrisă de un « istoric burghez »”. Securitatea a intervenit însă, cerând ca lucrarea să fie revăzută la C.C. al P.M.R. „și să i se dea bun de tipar neîntârziat”.⁴⁶

Sub regimul comunist, activitatea anti-maghiară și anti-ungară a a Securității avea o dublă dimensiune: aplica politica decisă de conducerea PCR și legitima în propriii ei ochi instituția de represiune. După 1990, comanda politică a dispărut. A rămas ca anti-maghiarismul și anti-ungarismul să ofere scuze istoricilor care au colaborat cu vechiul regim.

2.3 Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române și LARICS

Mesaje relevante antimaghiare care vin din interiorul Academiei au o arhitectură bogată. O referință este Centrul European de Studii în Probleme Etnice. Activ este vicepreședintele Academiei, logicianul Alexandru Surdu, foarte prezent în viața instituției.

43 Idem, f. 75.

44 Ibidem.

45 Idem., f. 76.

46 Idem., ff. 77-78.

Articolele sale din revista *Contemporanul* susțin un imaginar anti-ungar elucubrant.

Cel mai nou și mai avansat instrument al politicii confrontaționale în relațiile româno-maghiare este Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu” al Academiei Române (ISPRI) care sub conducerea lui Dan Dungaciu a lansat primul „Laborator de Analiză a Războiului Informațional și Comunicare Strategică (LARICS)”. Exemplele-far al acestui tip de reviriment antimaghiar sunt articolele lui Dan Dungaciu, precum cel publicat la 7 martie 2019 în ziarul de circulație națională *Adevărul*: „Cele două Ungarii, Transilvania și Trianon-ul”⁴⁷ și „Epidemia de hungaro-virus amenință regiunea. Un document al guvernului ungar, « decorat » de ... Miklós Horthy”, apărut la 27 aprilie 2020 tot în *Adevărul*.⁴⁸ Cel de-al doilea a motivat de altfel o acțiune deschisă de Asociația EMNT EGYESÜLET împotriva autorului în solidar cu ISPRI, pentru „a fi transmis opiniei publice un mesaj dușmănos și discriminatoriu” care „întrunește elementele constitutive ale infrațiunii de incitare la ură și discriminare”.⁴⁹

Întreaga producție a LARICS în chestiunea româno-maghiară urmează acest model. Nu este scopul analizei de aici să facă exegeza lucrărilor publicate de LARICS pe tema de interes, ci doar să puncteze dezvoltarea sub egida Academiei Române a pseudo-teoriilor care cresc din tradiția național-comunistă antimaghiară.⁵⁰ Este semnificativ faptul că Dan Dungaciu este un discipol al sociologului protocronist Ilie Bădescu, sub a cărui coordonare a lucrat și semnat lucrări. În urma alegerii lui Ilie Bădescu, în anul 2018, drept membru corespondent al Academiei Române, 30 de sociologi și cercetători în domeniul științelor sociale au cerut printr-o scrisoare deschisă reconsiderarea acestei decizii și „operarea cu criterii mai clare de selecție în astfel de poziții extrem de onorante și prestigioase”.⁵¹

Concluzii

Avem astăzi o cunoaștere destul de clară asupra a două categorii de actori care determină negativ relațiile româno-maghiare: foștii ofițeri de securitate și istoricii care au susținut propaganda antimaghiară a regimului național-comunist. Ceea ce știm nu poate decât să incite la o cercetare mai amplă, monografică, a acestor „comunități electivă”. O

47 Dan Dungaciu, „Cele două Ungarii, Transilvania și Trianon-ul 7 martie 2019” - https://adevarul.ro/international/europa/dan-dungaciu-cele-doua-ungarii-transilvania-trianon-ul-1_5c80be53445219c57ef8a620/index.html.

48 Vezi: https://adevarul.ro/news/eveniment/dan-dungaciu-epidemia-hungaro-virus-ameninta-regiunea-document-guvernului-ungar-decorat-de-miklos-horthy-1_5ea6765e5163ec42712b08f5/index.html.

49 În acțiunea pe care a asistat-o, avocatul Kincses Előd demontează în detaliu dezinformările autorului. Un singur exemplu: Károly Kós nu ar fi putut declara în perioada administrației maghiare unui solicitant care dorea să intre în breasla artiștilor plastici că „aici nu va călca picior de valah sau jidan” întrucât, în maghiară nu există două denumiri pentru evrei, cel civilizat, „evreu” și cel rasist, „jidan”.

50 O analiză a articolului lui Dan Dungaciu privind „cele două Ungarii” se află în Gabriel Andreescu, „Pe marginea unui eseu privind Ungaria, Transilvania și Trianon”, *Noua Revistă de Drepturile Omului* nr.2, 2019, pp. 69-84.

51 Citez din scrisoare: „În calitate de sociologi, cercetători și cadre didactice în domeniul științelor socio-umane, ne exprimăm surprinderea și dezacordul față de primirea ca membru corespondent al Academiei Române a domnului profesor univ. dr. Ilie Bădescu. Considerăm că publicațiile apărute de-a lungul carierei sale, atât la Universitatea din București, cât și la Institutul de Sociologie al Academiei Române, nu pot fundamenta calitatea de membru al Academiei Române” („Scrisoare deschisă legată de primirea lui Ilie Bădescu în Academia Română: cerem reconsiderarea deciziei!” - <https://www.romaniacurata.ro/scrisoare-deschisa-ilie-badescu-academia-romana/>).

---

altă categorie de prim interes este comunitatea persoanelor care lucrează sau au lucrat în ministerul de Externe și se pronunță autonom asupra relațiilor româno-maghiare. Este desigur semnificativ faptul că Dan Dungaciu a ocupat poziția de secretar de stat în MAE, iar Ioan-Aurel Pop a fost afiliat Centrului Cultural Român și Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția. Categoriile de prim interes sunt și decidenții din lumea serviciilor de informație și, desigur, eterogena clasă politică.